
Néhány adat a Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesületének történetéhez

Some notes on the history of the Slovakian Pharmacists Association

Dr. Ambrus Tünde PhD.

tunde.ambrus@gmail.com, ambrust@vf.u.cz

Initially submitted October 20, 2011; accepted for publication November 5, 2011

Abstract:

The article presents some facts about the foundation and working of the Slovakian Pharmacists Association. The Association was established after the World War I, in 1919 in Bratislava (Pozsony), Slovakia, part of the newly created Czechoslovak Republic. Pharmacists, originally both owners and employed, organized in the Association aimed their activity mainly to the professional and economic interests within the prepared reform of pharmaceutical services. Since 1919, they issued journal “Gyógyszerészi Híradó”, which in 1921 was renamed to “Pharmacien”. The first president of the Association was Béla Schulek, pharmacist from Bratislava. After the disintegration of Czechoslovakia in 1938, the Slovakian Pharmacists Association ended its activities.

Key words: pharmacist organizations, Slovakia, Slovakian Pharmacists Association

Kulcsszavak: gyógyszerész-szervezetek, Szlovákia, Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete

---

1918-ban véget ért az első világháború. A háborús és a háborút követő események következtében teljesen átrajzolódott Közép-Európa térképe. A területi átrendeződés több politikai, gazdasági és nemzetiségi tényező eredménye volt. Az 1920-ban aláírt trianoni békeszerződést követően a történelmi Magyarország területének kétharmada, lakosságának 57 százaléka került Magyarország határain túlra. Az elcsatolt területeken élő 10,6 millió lakos közül 3,2 millió (30,2 százalék) volt magyar (Romsics 2007: 773).

Az Osztrák-Magyar Monarchia egyik utódállamaként jött létre az önálló Csehszlovák Köztársaság, amelyet 1918. október 28-án kiáltottak ki. Az 1921-ben lezajlott népszámlálás alapján Csehszlovákia lakosainak száma 12.995.857 fő volt, a magyar lakosság részaránya pedig 5 százalék (Szlovákia területére számítva 21,7 százalék) (Buchvaldek és mtsai 1986: 379, 645, 649).

A trianoni békeszerződés aláírásakor Magyarországon 2016 nyilvános gyógyszertár működött. Az új határok kijelölésének következtében Magyarország határain belül 966 patika maradt, és 1050 patika került az utódállamok valamelyikéhez. Csehszlovákia területére 324 gyógyszertár került, tehát az elcsatolt gyógyszertárak 30,9 százaléka (Rádóczy 1990).

A gyógyszerészek érdekvédelmét a cseh országrészekben elsősorban a Cseh Gyógyszerész Szövetség látta el, amelyet 1919-ben Csehszlovák Gyógyszerész Szövetségre (Svaz československého lékárnictva) neveztek át. Ezen kívül több német és cseh, alkalmazott gyógyszerészeket tömörítő szervezet működött még Csehszlovákiában (Žuffa 2001: 14-15).

Közvetlenül Csehszlovákia megalakulása után az említett, cseh országrészekben működő gyógyszerész-szervezetek nem rendelkeztek szlovákiai és kárpátaljai tagbázissal, illetve helyi szervezeti egységekkel. A szlovákiai gyógyszerészek - bár a politikai helyzet és az államhatárok még nem voltak teljesen egyértelműek - röviddel az új csehszlovák állam megalakulása után szervezkedésbe kezdtek. 1919. június 1-én jelent meg Nyitrán, magyar nyelven a szlovákiai gyógyszerészek első sajtóorgánuma, hetilapja, Gyógyszerészi Híradó címmel, alcíme: „A gyógyszerészet tudományos és szociális törekvéseinek közlönye”. Felelős szerkesztője Salamon Jenő nyitrai gyógyszerész, társszerkesztője Lax Dáriusz volt (Gyógyszerészi Híradó, 1919. 6. 1.).

A Gyógyszerészi Híradó 1919. augusztus 17-i számában tájékoztatót a készülő pozsonyi gyógyszerész-kongresszusról: „E hó 19-én lesz megtartva a szlovákországi gyógyszerészek első kongresszusa. Nehéz időkből, nehéz körülmények között ülünk majd össze, hogy tanácskozzunk pályánk jövője fölött. A kongresszus rendezését a Pozsonyi Gyógyszerész Testület vállalta” (Gyógyszerészi Híradó, 1919. 8. 17.).

Az említett időpontban tehát, 1919. augusztus 19-én megtartották Pozsonyban a szlovákiai gyógyszerészek magygyűlését, amelyen a résztvevők elhatározták, hogy érdekeik képviselője és védelme céljából szervezetet hoznak létre. Az újonnan megalakult szervezet a Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete elnevezést kapta (szlovákul *Spolok lekárnikov zo Slovenska*, németül *Verein der Apotheker aus der Slovaekai*).

Az augusztus 19-i kongresszuson megválasztották az egyesület első tisztikarát az alábbi összetételben:

Elnök: Schulek Béla (Pozsony)

Alelnökök: Izák Gábor (Pozsony), Dr. Scholtz Aladár (Pozsony), Farkas Sándor (Érsekújvár), Megai Arthur (Kassa), Dr. Pfeiffer Lajos (Pozsony)

Pénztárnok: Bene Vince (Pozsony)

Ellenőr: Dr. Heim Oszkár (Pozsony)

Továbbá megválasztásra kerültek az egyesület választmányának tagjai is – összesen húsz tag, tíz a tulajdonosi kar részéről és tíz a segédkar részéről (Gyógyszerészi Híradó, 1919. 8. 24.).

A Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete az alakuló közgyűlésén hivatalos lapjává tette a Gyógyszerészi Híradót, és tagjainak erkölcsi kötelességévé a lap támogatását. A közgyűlést követő első szám 1919. augusztus 24-én jelent meg, immáron új alcímmel: „A Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete hivatalos lapja”.

Az egyesület aktív tagjai (pl. Schulek Béla pozsonyi és Graubner Ottó holicsei gyógyszerész) már korábban is részt vettek a Csehszlovák Gyógyszerész Szövetség gyűlésein, illetve további cseh- és morvaországi gyógyszerész-összejöveteleken, amelyeken a csehszlovák gyógyszerészet reformját vitatták meg (Hanzlíček 1983). A reform azért volt fölöttébb szükséges, hogy rendezze és egyesítse a gyógyszerészek és a gyógyszerészet helyzetét az egész Csehszlovákiában, a cseh országrészekben ugyanis az osztrák, a szlovák országrészben pedig a magyar törvények voltak érvényben.

A szlovákiai gyógyszerészek így immár hivatalosan egységesen léptek föl a többféle nemzetiségű (magyar, német, szlovák) gyógyszerészt tömörítő Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete révén. Az egyesület feladatának tekintette a gyógyszerészek érdekeinek képviselőjét a hivatalos szervek irányába, mindaddig, amíg meg nem alakul az országos

hatáskörű gyógyszerész kamara (erre azonban Csehszlovákia 1938-as felbomlásáig nem került sor), továbbá a gyógyszerészet tudományos alapokon nyugvó fejlesztését, az egyetemi gyógyszerészeti tanulmányok megújítását, gyógyszerész-pénztár létrehozását (Kučerová 1995). 1921-ben az egyesület lapját, a Gyógyszerészi Híradót átnevezték: a Pharmacien címet kapta, háromnyelvű alcímmel, amely továbbra is jelezte, hogy az egyesület hivatalos lapjáról van szó.

A Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete azonban nem sokáig töltötte be a szlovákiai és kárpátaljai gyógyszerészeket egyesítő szerepét. Bár választmányában a gyógyszerértár-tulajdonos gyógyszerészek mellett az alkalmazott gyógyszerészek is helyet kaptak, az utóbbiak 1921-ben mégis önálló szervezet, a Szlovenszkói Alkalmazott Gyógyszerészek Egyesülete létrehozása mellett döntöttek, amire 1921. december 2-án került sor (Kučerová 1982: 117).

A szlovákiai gyógyszerész-társadalom nemzetiségi összetételének kapcsán említést érdemel, hogy közvetlenül Csehszlovákia megalakulása után mindössze 7-8 gyógyszerész vallotta magát szlovák nemzetiségűnek. Néhány szlovák gyógyszerész a Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete tagjává vált, sőt valamilyen funkciót is betöltött a szervezetben, a többségük azonban önálló, cseh és csehországi német mintára nemzetiségi alapon szerveződő gyógyszerész-egyletet szeretett volna létrehozni, s valamelyest gyanakvással figyelték a területi alapon szerveződő egyesületet, illetve elutasították azt a lehetőséget, hogy magyar vagy más nemzetiségű gyógyszerészek képviseljék az érdekeiket. Az évek múlásával azonban a szlovák nemzetiségű gyógyszerészek száma emelkedni kezdett, s végül 1927-ben létrehozták a Szlovák Gyógyszerészek Szövetségét (*Sväz lekárnikov Slovákov*), amelynek csak szlovák és cseh nemzetiségű gyógyszerészek lehettek a tagjai (Bábik 1934).

Csehszlovákia 1938-ban bekövetkezett felbomlása után, majd az önálló Szlovák Állam megalakulása után (1939) a Szlovák Gyógyszerészek Szövetsége továbbra is fenntartotta tevékenységét, mégpedig 1943-ig, amikor is felváltotta az 1950-ig működő Gyógyszerész Kamara. A Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesülete és a Szlovenszkói Alkalmazott Gyógyszerészek Egyesülete 1938-ban megszűntek létezni és működni (Kučerová 1995, Kučerová 1991).

Szlovákia déli és Kárpátalja területeinek Magyarországhoz történt visszacsatolását követően a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület szervezetébe a területen található gyógyszerértárak átmeneti időre a Szlovenszkói Gyógyszerészek Egyesületének szervezete és beosztása szerint tagozódtak be a következőképpen (Gyógyszerészek Évkönyve 1940: 525-526):

- I. Keleti rész (székhely: Kassa) – összesen 35 gyógyszerértár
- II. Középrész (székhely: Losonc) – összesen 19 gyógyszerértár
- III. Nyugati rész (székhely: Érsekújvár) – összesen 42 gyógyszerértár
- IV. Kárpátalja (székhely: Ungvár) – összesen 59 gyógyszerértár.

A Csehszlovák Köztársaság 1918-as megalakulása után az új országhoz csatolt egykori Felső-Magyarország (Szlovákia) területén élő gyógyszerészek a megváltozott, sok szempontból nehezebb körülmények ellenére is igyekeztek kialakítani a gyógyszerészek érdekvédelmi hálózatát, egyesületet hoztak létre, kapcsolatokat építettek ki a cseh országrészben létező hasonló szervezetekkel, hogy hatékonyan és egységesen tudják képviselni a szakma érdekeit. Hogy ez teljes mértékben mégsem sikerült, elsősorban Csehszlovákia korabeli bonyolult társadalmi, politikai és nemzetiségi helyzetéből adódott.

Irodalom

- BÁBIK, J.: *Pomery v lekárnictve na Slovensku*. Časopis československého lekárnictva 14 (1934): 182–187.
- BUCHVALDEK, M. és mtsai: *Československé dějiny v datech*. Praha, Svoboda, 1986.
- Gyógyszerészek Évkönyve az 1940-ik évre. Budapest, Magyarországi Gyógyszerész Egyesület, 1940.
- Gyógyszerészi Híradó 1, 1. sz. (1919.6.1.): 1.
- Gyógyszerészi Híradó 1, 11. sz. (1919.8.17.): 123.
- Gyógyszerészi Híradó 1, 12. sz. (1919.8.24.): 133.
- HANZLÍČEK, Z.: *Nástin vývoje československé farmacie v prvních letech republiky (1918–1923)*. Farmaceutický obzor 52 (1983): 133-140.
- KUČEROVÁ, M.: *Dejiny farmácie na Slovensku v rokoch 1918–1950* (kandidátusi disszertáció). Bratislava, Farmaceutická fakulta UK, 1982.
- KUČEROVÁ, M.: *Príspevok k činnosti Lekárnickej komory na Slovensku II*. Farmaceutický obzor 60 (1991): 83-86.
- KUČEROVÁ, M.: *Príspevok k činnosti lekárnických spokov na Slovensku v rokoch 1918–1950*. Farmaceutický obzor 64 (1995): 99-101.
- RÁDÓCZY, GY.: *Trianon – gyógyszerész szemmel*. Gyógyszerészet 34 (1990): 647.
- ROMSICS, I. (szerk.): *Magyarország története*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2007.
- ŽUFFA, V. J.: *Poznámky k dejinám slovenskej farmácie*. Liptovský Mikuláš, Typopress, 2001.